

Ο Παρνασσός ήταν ασφυκτικά γεμάτος με την αφρόκρεμα της Αθήνας, ανθρώπους του πνεύματος, δημοσιογράφους, επισήμους με τα φράκα τους, κυρίες του παλατιού και ηλικιωμένους φουστανελάδες με τα φέσια τους.

Στις πρώτες θέσεις ο διάδοχος Κωνσταντίνος.

Ο μόνος που έλειπε ήταν ο Χαρίλαος Τρικούπης.

Όταν μαθεύτηκε το νέο ότι στο αθλητικό συνέδριο του Παρισιού οι σύνεδροι είχαν εγκρίνει να γίνουν οι πρώτοι ολυμπιακοί αγώνες, μετά από σιγή τόσων αιώνων, στην Αθήνα όλοι πανηγύρισαν. Ο μόνος που αντέδρασε ήταν ο Τρικούπης. Φοβόταν ότι ύστερα από την πτώχευση δε θα ήταν καθόλου εύκολο για τα οικονομικά της Ελλάδας ν' αναλάβει μια τέτοια διοργάνωση και να τη φέρει επάξια εις πέρας. Θα ήταν μια περιπέτεια με αβέβαιο αποτέλεσμα. Απέρριψε την πρόταση μ' ένα κατηγορηματικό «όχι!».

Ξαφνικά οι ψίθυροι σταμάτησαν. Έγινε μια νεκρική σιωπή κι ο βαρόνος ανέβηκε στο βήμα.

Η Ελπίδα παρατηρούσε με ιδιαίτερη προσοχή τον άνθρωπο με το μαύρο κοστούμι, την καλοδεμένη γραβάτα, τα κοντοκομμένα μαλλιά και το πλατύ μέτωπο. Τα μάτια του ήταν ολόμαυρα και φλογερά. Ένα πλούσιο μουστάκι στόλιζε το πάνω του χείλι.

Είχε αφαιρεθεί στο να τον κοιτάζει, μα συγκράτησε μερικά λόγια απ' αυτά που είπε και της έκαναν εντύπωση.

Ποτέ δε σκέφτηκε να κάνει διάκριση στην αγάπη και το θαυμασμό ανάμεσα στην αρχαία και τη νεότερη Ελλάδα, ακόμα και στις πιο θλιβερές μέρες, που το ελληνικό κράτος χλευαζόταν για τις οικονομικές του ατυχίες. Δεν έπαψε ούτε στιγμή να υπενθυμίζει στον κόσμο το βαρύ ηθικό χρέος του προς τον ελληνισμό.

Ανέβηκε στον Παρθενώνα, το προσκύνημα της ανθρωπότητας, έτσι τον είπε. Θυμήθηκε το Φειδία και τον Περικλή. Αλλά, όταν κατηφόρισε προς τη νεότερη Αθήνα, βρήκε μια πόλη τόσο ζωντανή, τόσο ακμαία, που δεν μπόρεσε να μη θυμηθεί τον Υψηλάντη, τον Καποδίστρια και τον Κολοκοτρώνη, και να κλίνει ευλαβικά το κεφάλι του μπροστά στη θύμησή τους, στους πόνους, στους μόχθους και στις ελπίδες τους, που διαρκώς διαψεύδονταν και που δεν έσβησαν ποτέ.

Είπε κι άλλα πολλά. Όταν τέλειωσε την ομιλία του, ένα ανθρώπινο ρεύμα κινήθηκε προς αυτόν. Όλοι ήθελαν να τον δουν από κοντά, να τον χαιρετήσουν, να του πουν λόγια θαυμασμού για την επιμονή στο ιδανικό του, που θα γινόταν πραγματικότητα.

Όταν τον πλησίασαν, η κ. Έρση τού άπλωσε το χέρι. Είπε ψιθυριστά «Κύριε Κουμπερτέν» σαν να του έλεγε «σ' αγαπώ», και του έριξε μια γλυκιά ματιά. Τίποτε άλλο. Το βλέμμα της έφτανε. Ο βαρόνος πρόσεξε τη διαφορετικότητα του χρώματος των ματιών της. Της φίλησε το γαντοφορεμένο χέρι και την ευχαρίστησε με λόγια θερμά.

Η εκδήλωση δεν τέλειωσε με την αναχώρηση του Κουμπερτέν. Οι κύριοι σχημάτισαν πηγαδάκια και κουβέντιαζαν. Έπρεπε να κινητοποιηθούν για να ξεπεραστούν τα μεγάλα, τα σχεδόν ανυπέρβλητα εμπόδια, κυρίως οικονομικά, που ανοίγονταν μπροστά τους.

Τα ταμεία του κράτους ήταν άδεια. Οι Γερμανοί, κυρίως, έπνεαν μένεα εναντίον των Ελλήνων για την κατάσταση της οικονομίας. Πώς θα διεκπεραιώναν επάξια μια τόσο ευαίσθητη από κάθε άποψη γιορτή, αφού δεν υπήρχαν χρήματα;

Ο διάδοχος Κωνσταντίνος ήθελε με κάθε θυσία να αναλάβουν το τόλμημα. Οι ολυμπιακοί αγώνες ήταν μια αναγνώριση. Και μόνο τ' όνομά τους αποτελούσε ένα φόρο τιμής για την πατρίδα. Θα τόνωνε τη χαμένη αυτοπεποίθηση των Ελλήνων. Ήταν ένα όνειρο που είχαν κάθε δικαίωμα να το ζήσουν.

Πώς θα περιποιοούνταν τους ξένους; Και, το πιο μεγάλο πρόβλημα, πώς θα αναμαρμάρωναν το Παναθηναϊκό στάδιο, που θα ήταν το κέντρο του αθλητικού πανηγυριού;

Το γράμμα από την κ. Βιοβιό ήρθε «εκ Παρισίων» λιγάκι καθυστερημένο.

«Καλημέρα, Ελπίδα μου,

Γιατί δεν απευθύνεστε στο Γεώργιο Αβέρωφ; Εμείς στην Αλεξάνδρεια τον λέγαμε Ηρώδη Αττικό το νεότερο. Αυτός και μόνο αυτός μπορεί να σας δώσει τα χρήματα για την αναμαρμάρωση του σταδίου. Εγώ, που τον ξέρω καλά, σου δηλώνω εν γνώσει των συνεπειών ότι θα προθυμοποιηθεί αμέσως να σας βγάλει από την έγνοια. Ασχολείται με αγαθοεργίες, έχει κτίσει δύο σχολεία, νοσοκομεία, έδωσε λεφτά για να γίνει το Πολυτεχνείο, και για το στάδιο, τη δόξα της Ελλάδας, δε θα βοηθήσει;»

Ο διάδοχος Κωνσταντίνος είχε ήδη στείλει μια επιστολή στο μεγαλόψυχο Έλληνα ζητώντας την πατριωτική του

συνδρομή. Ο Αβέρωφ διάβασε το γράμμα του διαδόχου και του απάντησε με την αντιπροσωπεία που πήγε στην Αλεξάνδρεια ότι αναλαμβάνει με δικές του δαπάνες την ανακαίνιση του σταδίου.

Προλάβαιναν; Ο Αναστάσιος Μεταξάς, γνωστός αρχιτέκτονας, είπε το ναι. Θα προλάβαιναν. Είχαν μπροστά τους δεκατέσσερις ολόκληρους μήνες. Και βέβαια θα προλάβαιναν.

Δε θυμάμαι τι μέρα έχουμε

Αλεξανδριανή μου,

Ρίξε μια ματιά στα γραμματόσημα που έχω κολλήσει στο φάκελο. Είναι από μια σειρά αναμνηστικών γραμματοσήμων που τυπώθηκαν μόνο και μόνο για να υπάρξουν έσοδα για τους ολυμπιακούς. Πρόκειται για έργα τέχνης. Μιας και έχουμε χρισθεί προφήτες, σου συνιστώ να τα φυλάξεις, γιατί σίγουρα σε λίγο καιρό θα έχουν μεγάλη αξία.

Φιλοτεχνήθηκαν και πολύ όμορφες κάρτες. Θα σου γράφω σ' αυτές όταν έχω λίγα και σύντομα νέα.

Δεν μπορείς να φανταστείς την κινητοποίηση της Αθήνας. Έχουν συσταθεί διάφορες επιτροπές, με στόχο να διεκπεραιώσει η κάθε μια ένα συγκεκριμένο έργο. Χρειάζονται όμως και εθελοντές και μ' επιστράτευσαν. Υποψιάζεσαι ποιος; Ο Στέφανος κι ο φίλος του που ήρθαν μια μέρα σπίτι μας κι επιστράτευσαν και την κ. Έρση!

Φυσικά δέχτηκε ευχαρίστως, αφού η καρδιά της είναι πρόθυμη και ο εθελοντισμός είναι ένα είδος ανθρωπισμού. «Η μάνα μου θα είναι ιδανική επί της υποδοχής» σκέφτη-

κα και, σαν να ήμουν ανοιχτό βιβλίο, ο Στέφανος διάβασε τη σκέψη μου και την πλησίασε.

— Σας χρειαζόμαστε! είπε.

Εκείνη του έριξε μια ματιά, ίδια με «γκριζοπράσινη» σαΐτα.

— Ποιοι με χρειάζεστε; ρώτησε γλυκά.

— Εμείς που αγωνιζόμαστε να πετύχουν οι ολυμπιακοί. Πρέπει όλοι να ζωστούμε τα βάρη.

— Η μάνα μου δεν ειδικεύεται στην άρση βαρών, είπα με στόμφο.

Έκανε μια κίνηση σαν να ήθελε να με δείξει.

— Σώπα εσύ, μικρή. Στην Αθήνα θα δώσει ραντεβού όλος ο κόσμος. Δε γίνεται να λείπετε εσείς.

— Και τι θέλεις από μένα; συνέχισα το πείραγμα. Να πάω στο δήμαρχο, μ' ένα φακιόλι στο κεφάλι και μια σκούπα στο χέρι, να του παραδοθώ άνευ όρων; Κύριε Καλλιφρονά, είμαι πανέτοιμη να καθαρίσω τους δρόμους από τη σκόνη;

— Η Αθήνα πρέπει να γίνει ευπρόσωπη, να βάλει τα γιορτινά της, έβγαλε ένα ρητορικό λόγο ο Στέφανος. Να βαφτούν οι τοίχοι, να τοποθετηθεί κι άλλος φωτισμός, να σημαιοστολιστεί με θυρεούς. Η μητέρα σου μπορεί να αναλάβει την υποδοχή των επισήμων. Εσύ μπορείς να κάνεις δουλειά γραμματείας. Να γράφεις επιστολές, να τις διεκπεραιώνεις, να είσαι το παιδί ή μάλλον το κοράσιον για όλες τις δουλειές. Από σήμερα κιάλας εντάσσεσαι στην επιτροπή που προεδρεύει ο Φωκιανός. Θέλεις δε θέλεις...

Ήθελα δεν ήθελα επιστρατεύτηκα ως εθελόντρια.

Με αγάπη,
Ελπίδα

Αλλά και η κ. Έρση ενθουσιάστηκε με τη στράτευσή της, ειλικρινά και βαθιά. Οι ολυμπιακοί ήταν ένα κίνημα που ήταν σίγουρη ότι θα τη γέμιζε δύναμη. Αισθανόταν ήδη μέσα της μια εξέγερση κι έναν ενθουσιασμό που την έσπρωχνε να κάνει προσωπική της υπόθεση έναν υπερπροσωπικό αγώνα.

Της ήταν αυτονόητο να βοηθήσει και να προσφέρει. Για υποδοχή την προόριζαν; Ήταν η πιο κατάλληλη; κοινωνική, αισιόδοξη, εύθυμη, ευγενική, χαριτωμένη, ήξερε ξένες γλώσσες. Αλλά, κι αν της ανέθεταν να πουλάει από πόρτα σε πόρτα καρτ ποστάλ ή να συμμετέχει σε εράνους, πάλι θα το έκανε.

Η κ. Έρση ήταν μια προοδευτική γυναίκα για την εποχή της.

Τη θύμωνε σε βαθμό υπερβολικό εκείνη η περίφημη ρήση: «Η γυναίκα πρέπει να δρα μόνον εν τω οίκω της». Τι θα πει «μόνον εν τω οίκω της»; Στην ουσία αυτό σήμαινε να μην έχει δράση πουθενά. Λαχταρούσε λοιπόν να έχει μια συμπληρωματική και θετική δραστηριότητα, και η ευκαιρία τής δόθηκε με τους ολυμπιακούς.